

zen, veel kri-
g is voor de
het geheel.
an prachtige
door vorm en
goede, soms
ere gebreken,
levr. Kuiper-
duidelijkheid
er, want haar
aanschouwe-
alvinisme en
D. v. d. Stoep
dorpsche be-
herkomst der
aanufacturen-
toch voor de
er moge den-

, en, ruimte-
hebben geen
elichting van
eigen wijze,
ort. Uit foto-
ooi. De kleur
n is prachtig
misschien, de
eel „nemen“.

oken worden
jn omgeving,
telegd wordt,
de werkelijk-

n verbonden
een gegeven
m zijn foto's,
aakt het een

de voor het
oot zijn voor

H. S.

EFZEN
fende, aan
roningen.)

de „Gelder-
woordig ge-
ten van '86“;
m.

vrouw, die

zijn en die

od. En dan

d) gebeurde

wegvluchtte.

g, de kamer

el was alsof

streek en ze

jkheid haar

handpalmen

aar zij zegt:

k ben goed

eslape. God

het en ik

Frans, geen

deze Kerk-

werkelijk

ner deed

tel voor-

de woor-

obbende

en bondig:

dat was

eelding“.

fel.

tot Gods

beteekend

Zijn kind,

die belofte

d moest ze

Nu komt die nacht. Zij verbeeldt zich, dat God
het haar nu vertelt, dat zij in Gods handpalmen
staat gegraveerd, en dat zij dus mag toeëigenen het
heil, dat God aan Zijn volk wil geven.
Maar dat kan niet zoo zijn, want als God dat
had gedaan, dan zou Hij daarmee hebben goedge-
keurd haar houding van ongeloof tegenover
Zijn belofte.
Zij mocht niet twijfelen, zij moest gelooven.
Zij had geen enkele reden om zoo angstig te zijn.
Indien God tot haar zou hebben gesproken,
dan zou Hij hebben gezegd: „vrouw, wat wilt ge;
heb Ik u niet duidelijk genoeg Mijn belofte ge-
geven?

Bedroef Mij dan niet langer door uw ongeloof,
maar aanvaard Mijn Woord“.
Ik zei zooeven: „indien God tot haar gespro-
ken had“.

„Indien“; maar ook dat doet God niet.
Wij hebben het Woord Gods, de Heilige Schrift.
Naar onze belijdenis is die Schrift genoeg-
zaam. Wij hebben daarin alles, wat wij noodig
hebben voor onze zaligheid en Godzaligheid.
Betje meende aan die Schrift niet genoeg te
hebben. Zij moest daar (meende ze) nog een open-
baring overheen hebben; iets, dat bij de Schrift
bijkwam.

In de Schrift staat, dat ieder, die gelooft, zalig
wordt; en dat ieder, die zalig wordt een verko-
rene is.

Die vrouw wilde nu ook nog de openbaring
hebben: „Betje is verkoren“.

Als God dus tot haar was gekomen, zooals hier
verteld wordt, dan zou Hij hebben toegegeven aan
dat verkeerde begeeren, „nog iets bij en boven de
Schrift te hebben“. En zou God dat ooit doen, om
op zulk een wijze den indruk te wekken, dat inder-
daad, in sommige gevallen, voor sommige men-
schen, de Schrift niet voldoende is?

Neen het is zeker niet Gods werk geweest, wat
zich daar voor het besef van die vrouw afspeelde.

God zal nooit op die wijze iemands ongeloof
goedkeuren en Zelf Zijn Woord in discredit
brengen.

Een heel sterk Schriftbewijs voor de waarheid
van wat ik hier schrijf hebben we in Lukas 16:29.
De rijke man wilde hebben, dat Lazarus naar de
aarde zou terugkeeren om zijn broers tot bekee-
ring op te wekken. Maar hem wordt geantwoord:
„Zij hebben Mozes en de Profeten, dat
zij die hooren“.

Mozes en de Profeten, dat is de Schrift.
Aan de openbaring in die Schrift wordt alzoo niets
toegevoegd om haar betrouwbaarder of indruk-
wekkender te maken.

Hetzelfde zegt Jesaja 8:20: „Tot de wet en tot
de getuigenis, indien zij niet spreken naar dit
Woord, het zal zijn, dat zij geen dageraad zullen
hebben“.

Trouwens heel de Schrift is vol van de roep-
stemmen om het Woord te aanvaarden en nergens
is ook maar één aanwijzing, dat God tot ons
komen zal, zooals Betje meende, dat Hij kwam
tot haar.

O wat is zulk een beschouwing gevaarlijk.

Wie gaf aan die vrouw de zekerheid, dat het
God was, die dat licht deed schijnen, dat Woord
deed hooren, die hand haar op het hoofd legde?

Dat kon toch ook wel de duivel zijn?

Voorwaar, wie op zulk een grond van zijn heil
meent zeker te mogen zijn, die bouwt wel op heel
wankelen grondslag.

Dezelfde schrijver vertelt ook van een moeder,
die een kind van een paar jaar oud had verloren.
Het was een kind des Verbonds.

De moeder durft niet aanvaarden, dat dat kind
behouden is.

En nu bidt ze den Heere om een teeken. Zij
zegt tegen den Heere: „indien vandaag een ge-
loovig Christen mij bezoekt, dan geloof ik het be-
houd van mijn kind. Geef mij zoo iemand te ont-
moeten“.

De man komt en de vrouw is gerust.

En nu de vraag: „welke waarde is hieraan te
hechten? Is dat zonde?“

Antwoord: Daar is absoluut geen waarde aan te
hechten. Hoe vaak zou er niet een kind van God
bij die vrouw gekomen zijn; welk bewijs had zij,
dat dat ditmaal was een antwoord op haar gebed?

In de tweede plaats: hoe wist zij, dat dat nu
werkelijk een geloovige was. Zij kon toch niet in
„mans hart kijken“?

En waar blijft dan de zekerheid?

Of het zonde is? Natuurlijk!

Is het geen geringschatten van —, geen ongeloof
tegenover Gods belofte aan onze kinderen? Zou
het geen zonde zijn God een teeken af te willen
dwingen, terwijl Hij ons Zijn Woord heeft ge-
geven?

Wanneer, wanneer zal men toch eens leeren
bij het Woord te leven en al die eigenzinnige
dwaasheden uit zijn leven weg te doen?

Wanneer zal men toch eens ophouden God met
zijn ongeloof te vermoeien en Hem door zijn on-
geloof den weg voor te schrijven?

„Tot de Wet en tot de Getuigenis“.

D. v. D.

HET BOEK VAN DE WEEK

Rondom de Kuiper-litteratuur.

IV.

Groen wil dus — zoo zagen we in ons voor-
gaande artikel — in geen geval een bevoorrechte,
een heerschende, een Staats-kerk; hij verlangt vol-
komen staatsrechtelijke gelijkheid der gezindten.

Hoe wil Groen dan de verhouding van Kerk en
Staat?

Om deze vraag te beantwoorden moeten we eerst
nagaan hoe Groen de kerk zag.

De Kerk — zoo zegt Groen ergens — is geen
Genootschap zonder onveranderlijkheid van grond-
slag, waarin dagelijks bij overeenstemming de gel-
digheid van een nieuwe leer of van elke leer be-
paald wordt! Neen: de Kerk is „een instelling
Gods, gevestigd op waarheden wier aanneming,
door alle tijden heen, den band der geloovigen,
het wezen der Gemeente, de eenheid der Kerk
vormt“¹⁾. Ze is „geen wetenschappelijk disputeer-
college, waar men naar eene onbekende Godheid
en naar eene verborgene leer der Godzaligheid
zoekt; maar wel, eene gemeenschap ter Godsver-
eering, wier levensvoorwaarde in geloofseenheid
en wier band tengevolge der opregtheid van over-
tuiging in aller belijdenis ligt“²⁾.

Het criterium van de Kerk ligt dus niet in ver-
anderlijke Reglementen of voorbijgaande leerstel-
lingen of grillen van een tijdelijk zegevierende
partij, maar in de onveranderlijkheid van het ge-
loof dat in de menigvuldigheid en overeenstem-
ming der vormen van belijdenis aan het licht is
gebracht, in het levend en blijvend Formulier; in
een, hetzij geschreven, hetzij niet geschreven Sym-
bool, waarin te allen tijde de eenzelvigheid van
haar wezen, de voortdurende van haar persoonlijk-
heid zich openbaart.³⁾

„Het eenige kenmerk eener Kerk is de waarheid
die zij belijdt en die bij tegenspraak of betwijfel-
ing, in woord of schrift, als haar grondslag en leus,
geformuleerd wordt.“⁴⁾ Of, anders gezegd: „De ge-
loovigen, en zij alleen, zijn, te midden van de
afval, de kern, de vertegenwoordiging, het over-
geleefde levensbeginsel van de Kerk“⁵⁾.

De handhaving van de waarheid, die de Kerk
belijdt is de voornaamste levens-eis der Kerk. De
handhaving of de verzuiging van de waarheid be-
slust over haar voortbestaan of onder-
gang.⁶⁾ „Zonder handhaving van een regel, zon-
der geloofseenheid, op grond waarvan men belijdt
en uitsluit, zie ik geen Kerk“, zegt Groen letter-
lijk.⁷⁾

„Neem de leer weg: dezelfde personen gedeelte-
lijk of allen, kunnen, met aanneming van andere
begrippen, eene nieuwe kerk stichten; doch, al be-
lieft men den vorigen vorm, waar het wezen van
het kerkgehoof is veranderd, is er geen eenzelvig-
heid van de Kerk meer.“⁸⁾

„Eene kerk, waar elke meening toegelaten wordt,
mits haar overeenkomst met den Bijbel, niet be-
wezen, maar beweerd zij; eene kerk waarvan het
naanzijn op de eerbiediging dezer gelijkheid van
strijdige inzichten gebouwd is; eene kerk welke,
door eene verdraagzaamheid van zoodanigen om-
vang, tot onverdraagzaamheid tegen de waarheid,
zoodra deze zich levendig en krachtig betoont,
verplicht is; zoodanige kerk — welnu, wat is zij?“

Zij is hetgeen wij zelfven hebben erkend; een
tooneel van strijd en verwarring; geen kerk, ten-
minste geen Hervormde, geen Christelijke Kerk;
het regelmatig erf der voorstanders van al wat naar
het oordeel der Christenheid, dwaling of ketterij
is; waaruit degenen wien de Heilige Schrift een
leugen-profeet noemt, niet mag worden geweerd,
en waarin de belijder der waarheid,
wanneer ook hij aan dit beginsel van
ongeloof hulde bewijst, wellicht in de
gevaarlijkste van alle dwalingen valt,
de onderstelling namelijk dat er tus-
schen voorstanders en verlooch-
naars van hetgeen hij als onmisbaar
beschouwt, kerkgemeenschap moge-
lijk is.“⁹⁾ Zulk eene kerk wordt „aldus tot eene
woonplaats voor een legioen dwalingen en tot een
soort van pandemonium“.¹⁰⁾

Zoo diep was Groen doordrongen van het hand-
haven der waarheid als levensvoorwaarde der
kerk, dat hij de hoofdgedachte van zijn, veel te
weinig bekende, magistrale werk: „Het Regt der
Hervormde Gezindheid“ aldus formuleert: „Ge-
loofseenheid het wezen eener Kerk“.¹¹⁾

- 1) Het Regt der Hervormde Gezindheid; p. VI, vgl. p. 42 en 45.
- 2) Het Regt enz.; p. 5.
- 3) Het Regt enz.; p. XIII.
- 4) Het Regt enz.; p. 66; vgl. p. 68; 100. Grondwetsher-
ziening en Eensgezindheid; p. 405.
- 5) Het Regt enz.; p. 115.
- 6) Het Regt enz.; p. IX.
- 7) Leerrijheid en Kerkbestuur; p. 23.
- 8) Het Regt enz.; p. 45.
- 9) Het Regt enz.; p. 170.
- 10) Het Regt enz.; p. 171.
- 11) Het Regt enz.; p. XI.

Dat Groen, aldus de Kerk ziende, erkenning
en handhaving van de leertucht in de Kerk
eischte, behoeft geen nader betoog.¹²⁾

De Hervormde of Gereformeerde Kerk van
Nederland heeft de waarheid, die over haar al of
niet bestaan uitsluitend beslist, beschreven in de
bekende „Formulieren van eenigheid“, waarin het
geloof der kerk opgeschreven en geconstateerd
wordt.¹³⁾ Zonder eenige onduidelijkheid betoogt
Groen: „De leer der Nederlandsche Hervormde
Kerk is uitgedrukt in haar drie Formulieren; de
Nederlandsche Geloofsbelijdenis, den Heidelber-
schen Catechismus, en de Leerregels van Dor-
drecht. Deze leer is het kenmerk der Gezindheid;
de Gezindheid heeft op de handhaving dezer ken-
merkende leer regt“.¹⁴⁾

Die formulieren zijn het onwraakbare getuigenis
van het voorvaderlijk geloof. Ze zijn niet de oor-
zaak, maar wel het bewijs van het kerkelijk
gezag der waarheden over welke dierbaarheid
en onmisbaarheid tusschen de leden der Her-
vormde Kerk geen verschil is. De Kerk heeft de
waarheden in haar symbolische geschriften vervat,
niet aangenomen, omdat zij in de Formulieren
staan, maar zij staan in de Formulieren, omdat

Deze gedachte: **Geloofseenheid het wezen der Kerk**, is
terag te vinden in al Groen's kerkelijke geschriften: *Adres
aan de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk
enz.*; Leiden, 1842²⁾; p. 1 v. „geen Kerk zonder geloof; geen
geloof waarvan men niet rekenschap geeft, en dat men niet
belijdt“ (p. 5).

Aan de Hervormde Gemeente; Leiden, 1843; p. 76, 92.
*Kenninggeving aan den Kerkeraad der Nederlandsche Her-
vormde Gemeente van 's-Gravenhage*; (*Verspreide Geschriften*
II, p. 78 v.), vgl. p. 79: Groen spreekt daar van zichzelf en
zijn geestverwanten, „die van oordeel zijn, dat de Kerk een
leer, een grondslag, een belijdenis van erkende en onverander-
lijke waarheden bezit; in wier oog ter zijdestelling dezer leer
en vrije verkondiging van alle begrippen met de slooping eener
Kerk gelijk staat“ en p. 86: „dat kerkgemeenschap, bij weder-
zijdse bevestiging der grondslagen van elkanders geloof
ongrijmd is“.

Men leze ook de „Verklaring“ aangenomen op de bekende
vergadering van 18 Augustus 1848 in „Odeon“ te Amsterdam,
opgesteld door Groen. „Dat vrije verkondiging van elke leer in
de Nederlandsche Hervormde Kerk met de slooping dezer Kerk
gelijk staat. Dat haar bestaan onafscheidelijk is van de hand-
having der waarheden, waarop de Christelijke Kerk ten allen
tijde gerust heeft“ (*Verspreide Geschriften* II, p. 97, vgl.
Rullmann Kerkherstel p. 59 v.).

Antikritiek: „wanneer de eerste voorwaarde eener gewijzigde
organisatie niet in handhaving bestond der geloofseer, waarvan
het bestaan der Kerk (indien zij niet tot eene uitwendige kerk-
gemeenschap verlaagd wordt) afhankelijk is“ (*Verspreide Ge-
schriften* II, p. 102).

Leerrijheid en Kerkbestuur. In deze brochure klaagt
Groen: „Minder wellicht door den overmoed van het ongeloof,
dan door de onkerkelijke rigting van vele geloovigen, is het
thans zoo ver gekomen, dat het denkbeeld eener historische
kerk, op onveranderlijke grondslag, voor een afgesloten en
bijkans ongerijmd voorstelling geldt; dat elke herinnering aan
het regt der Gemeente op verkondiging van haar geloof als
kerkelijk en juridiek onanachronisme, tegenover het evangelische
en medische standpunt, weersin ontmoet, en dat onder hen,
wier kerkelijke bediening hun boven anderen de handhaving
van de leer oplegt, ook velen, wier geloofsijver voorbeeldig
mag worden genoemd, in de leerrijheid zouden berusten, indien
zij met hoortrijheid in verband was“.

„Ik houd deze losbändige beschouwing van den aard en
de geloofseenheid eener kerk, dit onkerkelijk beginsel, voor
eene gevaarlijke dwaling“, p. 6/7.

Zonder die geloofseenheid vervalt men „tot de ongerijmdheid
eener kerkgemeenschap enkel van reglement en tractement“, p. 8.

„Uitnemende geschriften tegen de Moderne Theologie zagen
dezer dagen het licht“.

Reden van dankbare blijdschap. Maar de vrucht daarvan zal
vergelijkelijk zijn op de Christelijke geloofseer, als voor-
waarde van kerkgemeenschap, geen acht geeft“, p. 13.

Is er geen oorzaak? (1864) „geloofseer is voorwaarde
van kerkgemeenschap; de regel, de wet, door wier handhaving
de gemeente tegen gewetensdwang moet worden beschermd.
In de uitwendige kerk is gezag onmisbaar. De eenheid der
kerk mag niet gezocht worden in een reglement; evenmin in
de zedelijke eigenschappen des harten, hetzij van natuurlijke
opregtheid, hetzij bekeering en geestelijk leven, waarvan de
beoordeling boven menschelek bereik ligt“.

„Evangelie zonder wet, dat is, op kerkelijk terrein, sloo-
ping van de kerk“, p. 21/22.

„Als in de kerk het geloof onkerkelijk wordt zal het ongeloof
kerkelijk zijn; de kerkvorm zal aan ongeloofsvesterking, aan
geloofsvervolg, dienstbaar worden gemaakt“, p. 23.

Bydrage voor Kerkgemeentelijk Overleg (1858). „Niet de
opgedrongen kerkvorm, maar het geloof der Gezindte is het
criterium van de Kerk“, p. 27.

„Laat in de vrijheid van ongodsdienst-predikatie worden be-
rust, dan is er geen christelijke kerk meer; dan is er een
pandemonium, waarin de Christen slechts onder voorwaarde
van het knielen voor den afgod eener onvoorwaardelijke
tolerantie geduld wordt. Of kan er nog van eene Hervormde
kerk spraak zijn, als men kerkregtelijk de verloochening van
alle geopenbaarde waarheid vrij en onverlet laat“, p. 147/8.

Wat verlangt men? Eene algemeene kerk, zonder leerbegrip
en dus met leerrijheid, doch, let wel! met leervrijheid, behalve
voor hetgeen met die algemeenschap in strijd is. Eene kerk
zonder leerbegrip, of juist wellicht, die de ter zijdestelling
van elk leerbegrip tot leerbegrip verheft. Naar de eigenaardig-
heid dezer zondige kerk, heeft zij, met logische juistheid, de
ontkenning van het sektarische denkbeeld eener geopenbaarde
waarheid tot dogmatischen hoeksteen; heeft zij de vraag: wat
is waarheid? de altoosduurende twijfeling, tot leerstelligen
grondslag, p. 153.

Dit alles is nog maar een groep uit het vele materiaal over
deze kwestie.

12) Men zie: *Adres aan de Algemeene Synode* enz.; 1842;
p. 52, waar Groen van de Synode vraagt: „4. Aanvankelijke
revisie der kerkelijke Reglementen, ter handhaving eener Chris-
telijke kerkkracht, in leer en wandel...“

Verder, om maar enkele plaatsen te noemen:
Is er geen oorzaak?, p. 16, 23; *Natuurlijk of ongrijmd?*, p.
5; *Confessioneel of reglementair?*, p. 1; Vooral: *Bydrage voor
Kerkgemeentelijk Overleg*, p. 130 v.v. Men denke ook aan
Groen's dringende eisch tot „kerkregtelijke uitdrijving der
modernen“, *Parlement. Stud. en Schetsen*, XIV p. 25; XVI
p. 26; XV p. 32.

13) *Het Regt* enz.; p. 29.

14) *Aan de Hervormde Gemeente*; 1848; In: *Verspreide Geschrif-
ten*; II, p. 129 v.v.

Voor Groen's groote waardeering van de Dordtsche leer-
regels zie men b.v.: *Aan de Hervormde Gemeente*; p. 89.

de Kerk ze aangenomen heeft.¹⁵⁾ Niet krachtens, maar blijkens de Formulieren is het verschil omtrent den inhoud en de beteekenis der Heilige Schriften beslist en uitgemaakt.¹⁶⁾ Nu dat eenmaal geschied is, mag en moet de handhaving van het voorvaderlijk geloof geëischt worden. „Wij verlangen de handhaving van waarheden die den geheelen inhoud uitmaken van Catechismus en Belijdenis.“¹⁷⁾ „Ik verlang geene loslating van eenig gedeelte der waarheid in die Schriften verval. Geen prijs geven van deze en die waarheid. Geen onbestemde erkenning van de Belijdenisschriften. Geen herziening der Formulieren; omdat, indien ze niet onverbeterbaar zijn, de Kerk dezer dagen tot zoodanige herziening niet in staat is.“¹⁸⁾

Blijft de handhaving van de waarheden in de Formulieren beschreven achterwege, dan gaat de Kerk onder. Ze wordt vernietigd. De formulieren immers zijn, in hoofdzaak en wezen, vereenzelvigd met haar bestaan.¹⁹⁾ „Om te formuleren, om te belijden, moet de Kerk bestaan. Maar het prijsgeven door eene Kerk van haar Formulieren, omdat zij door de tegenstanders van elke hoofdzaak in haar geloof voor de grenzenloze uitgestrektheid hunner twijfelarij te bekrompen worden geacht; het ter zijde stellen van Formulieren, onder die omstandigheden, is eigenlijk een slechten van den muur, omdat door de vijanden een wijde, wijde bresse begeerd wordt; het is, in de onbetwistbare gevolgtrekking, een verwerpen van het geloof; het is een altegedienstig omverhalen der grondslagen waarop de veiligheid en het bestaan van de Kerk berust.“²⁰⁾ Ja, dat prijsgeven der Formulieren is het prijsgeven „niet slechts van de Hervormde Kerk in haar wettig aanzijn en afzonderlijk bestaan, maar ook van de Evangelische waarheid aan de eischen dergenen voor wie deze Schriften, niet om verouderde spreekmanier of onjuiste tekstaanhaling, maar om de waarheid, welke daarin vervat is, aanstoetelijk zijn.“²¹⁾

Zeerp scherp verzet Groen zich dus tegen de idee van een volkskerk met leervrijheid. Hij aanvaardt de belijdeniskerk in den vollen zin van het woord. Een belijdeniskerk, die zichzelf door leertucht voor verbastering en ondergang behoedt.

• • •

Zal men Groens spreken over de Hervormde of Gereformeerde Kerk verstaan, dan moet men steeds voor oogen houden, dat hij een scherp onderscheid maakt tusschen de oude, historische, Gereformeerde Martelaarskerk op geschiedenis en belijdenis gegrond, bestaande in de blijvende eenzelligheid van haar leer en het Hervormde Kerkgenootschap, dat in 1816 tengevolge van onwettige, anti-gereformeerde en anti-kerkelijke overheidsbemoeiing werd opgericht.

Reeds in zijn eerste kerkelijke geschrift doet hij dat!²²⁾ Op blz. 1 spreekt Groen van „Gereformeerde Christenen, die zich van het Kerkgenootschap in 1816 gescheiden hebben“.

Dat nieuw gestichte Genootschap had zich, naar Groens meening, zelfs „facto afgescheiden van de Gereformeerde kerk; zij daarentegen die men afgescheiden noemt, hebben... zich buiten het genootschap begeven, om te kunnen blijven in de Kerk“²³⁾. De Afgescheidenen zijn Gereformeerden, „Gereformeerden bij uitstek“²⁴⁾, zij zijn leden van de Nederlandsche Hervormde Kerk, van de Gereformeerde Gezindheid.²⁵⁾ De geloofsvereëning met de Hervormde Kerk mag zeker niet beperkt worden „tot het opgeschreven zijn in de boeken van een bij verstelijk decreet opgericht Kerkgenootschap.“²⁶⁾ Met nadruk betoogt Groen, dat de Afgescheidenen zeker geen secte vormen.²⁷⁾

Altijd heeft Groen deze scherpe onderscheiding van Genootschap en Kerk volgehouden, ondanks

15) *Het Regt* enz.; p. 28, 29, 57; *Narede van vijftienjarige strijd*, p. 165.

16) *Het Regt* enz.; p. 20.

17) *Idem*, p. 110.

18) *Aan de S. van Velzen* enz.; p. 129.

19) *Het Regt* enz.; p. 57.

20) *Idem*; p. 188/9.

21) *Aan de Hervormde Gemeente*; p. 92; vgl. *Het Regt*; p. 95.

Groen verlangde niet een „onvoorwaardelijk en bekrompen handhaven der Formulieren“; in een tijd van aanvankelijke herleving na langdurigen doodslap. Hij durft een — mits goed omschreven — *quatenus* wel aan. Vgl. voor deze kwestie: *Adres a. d. Algem. Synode* enz., p. 5 v.; *Aan de Herv. Gemeente*, p. 45, 89; *Het Regt* enz., VI, 38, 40, 110, 120; *Aan de S. van Velzen* enz., p. 129 v.; *Leerswijk. of Kerkbew.*, p. 10; *Natuurlijk of Ongeijmd?*, p. 16; *Confess. of Reglem.*, p. 8; *Bydrage* enz., p. 12.

Men denke aan het conflict met Da Costa in 1843 over dit punt. Zie daarvoor *Ned. Ged.*, IV, p. 190, 227; en V, p. 106 v.

22) *De Moutregelen tegen de Afgescheidenen aan het Staats-regt* getoetst, 1837, p. 1. *Verspreide Geschriften*, II, 1.

23) *Idem*, p. 61.

24) *Idem*, p. 64.

25) *Het Regt* enz., p. 136; *Verspreide Geschr.*, p. 135; *Adviezen*, II, 1857, p. 258.

Just omdat naar Groen's overtuiging de Afgescheidenen leden der Hervormde Gezindheid zijn, hebben ze z. l. recht op vergoeding voor predikantstractementen uit 's Rijks kas. „Naar mijn inzien hebben adressanten, krachtens art. 168 der Grondwet, aanspraak op tegemoetkoming, vermits ze door overmaat van onrecht uit de Hervormde Kerk zijn verdreven.“ *Adviezen*, II (1857), p. 269.

26) *Idem*, p. 56.

27) *Adviezen* enz., II, 1857, p. 261.

allerlei smaad hem daarover aangedaan.²⁸⁾ „De aard en de juistheid van het verschil is, sedert 1837 tot nu toe, telkens meer in het oog vallend, door de alle berekening te boven gaande elasticiteit van het Kerkgenootschap. Mijn vriend Brummelkamp, geen lid van het in 1816 gestichte Kerkgenootschap, is lid van de Hervormde Kerk Zaalberg, (een berucht modern predikant in Den Haag — C. V.), lid niet slechts, maar een der celebriteiten van het Kerkgenootschap, is niet lid van de Hervormde Kerk.“²⁹⁾

Ja, zoo schrijft Groen in zijn levensavond, door het verlaten van een gouvernementaal kerkgenootschap, uit gehechtheid aan de kerkleer is men „wellicht des te meer, lid gebleven van de Hervormde Kerk“.³⁰⁾

Na de Afscheiding van 1834 is de toestand dus zoo, dat de oude, historisch-eenzellige Kerk „gedeeltelijk uit het Hervormd Kerkgenootschap verjaagd“ is, en „voor een gróóter gedeelte op het erf dat haar wettig toebehoort stand houdt.“³¹⁾ De Hervormde Kerk is thans in Synodaal-kerkelijke en Afgescheidenen verdeeld. Die twee groepen vormen de tijdelijk (!) uiteengeraakte deelen der Gereformeerde Kerk.³²⁾

H.

C. V.

28) *Adres a. d. Algem. Synode*, 1842, p. 1; *Aan de S. van Velzen*; *Verspreide Geschriften*, II, p. 135; *Narede van vijftienjarige strijd*, p. 58, p. 165/6; *Natuurlijk of Ongeijmd?*, p. 27; *Adviezen*, 1857, II, p. 259; *Confessioneel of Reglementair?*, p. 1; *Parlement. Stud. en Schetsen*, IV, p. 27; *Bydrage voor Kerkgenootschappelijk Overleg*, p. 31, 49, 151; *Ned. Ged.*, I, p. 76, 99, 292; II, 319; IV, 104, 320, 336; V, p. 39, 107, 375.

29) *Ned. Ged.*, IV, p. 315/316.

30) *Ned. Ged.*, V, p. 99.

31) *Grondwetsherziening en Eensgezindheid*, p. 422; *Narede van vijftienjarige strijd*, p. 165; *Ned. Ged.*, I, p. 30.

32) *Ned. Ged.*, I, p. 115; *Ned. Ged.*, II, p. 247/8, 284; *Verspreide Geschriften*, II, p. 135.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Is „DE“ genade onwederstandelijk?

Rotterdam, 22 November 1937.

Aan de Redactie van „De Reformatie“.

Hooggeachte Redactie,

In Uw nummer van 12 November geeft Ds J. M. Spier een tweede artikel over de 4de brochure van Prof. Hepp. Daarin wordt o.a. betoogd, dat, als Prof. Hepp het heeft over zijn streven „niet om af te stooten maar om te winnen“, bedoeld wordt het winnen voor een bepaald dogmatisch standpunt, het winnen voor een bepaalde wetenschappelijke overtuiging. En daaraan wordt toegevoegd:

„Maar hoe loffelijk het ook is, iemand voor z'n eigen en ander systeem te winnen, het is heel iets anders dan iemand te overtuigen van zijn kerk-deformeerende dwaling.“

Dit kan dus niet anders worden opgevat, dan dat, naar de meening van Ds Spier, het hier gaat over opvattingen, of dogmatische systemen, waarover Gereformeerde theologen met elkander kunnen disputeren, maar waarbij van Kerk-deformatie niet gesproken mag worden. M.a.w., het Gereformeerde volk behoeft zich heusch niet ongerust te laten maken, want er is geen kwestie van deformatie, geen kwestie ook van strijd met of over de belijdenisschriften.

Opvallend is het echter, dat in hetzelfde artikel van Ds S. een beschouwing te lezen is over de onwederstandelijkheid der genade, die attente lezers er juist van overtuigt, dat het hier niet gaat over „wetenschappelijke overtuigingen“, maar dat hier grondwaarheden van de Gereformeerde belijdenis in het geding zijn.

Prof. Hepp had immers, waar Ds de Graaf gezegd had, dat de algemeene genade of goedheid een uitlooper is van de bijzondere genade, betoogd: „Dat kan echter niet. De genade, zooals zij uit de bron komt, moet overal, waarheen zij zich ook een weg baant, hetzelfde effect hebben. De genade in Christus, zoo leert de Schrift, is altijd en overal, zonder uitzondering, hetzelfde. Zij vernieuwt immer het hart. Zij heiligt en zaligt. Zij is onwederstandelijk. Wie door de genade in Christus wordt aangeraakt, is een nieuw scheepel. Schriftbewijs ontbreekt hier bewust; dat zou een beleediging voor het Gereformeerde volk zijn.“

Van dit betoog van Prof. Hepp zegt dan Ds S., dat Prof. H. zich van de hoofdzaak „afmaakt“, en schrijft:

„Toch is het jammer, dat Prof. H. het er maar niet op gewaagd heeft (n.l. het Schriftbewijs te leveren). Want nu zijn we nog even ver. Wel wordt gezegd, dat de genade, die met Christus in verband staat, onwederstandelijk is, maar 't wordt niet aangetoond. HET KAN OOK NIET AANGETOOND WORDEN want de Schrift leert het nergens. Gods Woord zegt zeer zeker, dat er onwederstandelijke genade is, doch niet, dat zij het altijd is. Integendeel, de verbondsbrekers hebben Gods genade wederstaan en daarom zal hun oordeel zoo zwaar zijn. Van de tien melaatschen, die genezen waren door de genade van Christus, kwam er maar één terug. De anderen hebben de genade niet als zoodanig erkend, hebben den Messias, Die Zich aan hen in Zijn priesterlijke heerlijkheid had geopenbaard, niet aangenomen.“

Hier wordt dus gezegd, dat de genade van Christus niet altijd onwederstandelijk is.

Gedacht zou kunnen worden, dat Ds S. bedoelt te zeggen: de particuliere genade is wel onwederstaanbaar, maar daarnaast zijn er andere werkingen van genade, of goedheid, of barmhartigheid Gods, die wederstaan kunnen worden. Maar, in het verband gezien, kan dat de bedoeling niet zijn. Om twee redenen.

1. Prof. Hepp heeft het zeer duidelijk over de bijzondere genade. Hij heeft het over die genade, door Dr. Kuyper bedoeld in den titel: „Dat de genade particulier is“. Hij heeft het over de genade van de vernieuwende en heiligende werking van den Heiligen Geest. Van die bijzondere genade zegt Prof. Hepp, dat zij onwederstandelijk is, en dat het een beleediging voor het Gereformeerde volk zou zijn, indien hij Schriftbewijs ging aanvoeren.

2. Ds S. verdedigt in zijn artikelen de opvatting van Ds de Graaf, die het woord „genade“ schriftuurlijk ziet als altijd verbonden met de bijbeteekenis van verbeurde en dus van schuldvergevinge gunst. Welnu, schuldvergeving behoort bij de bijzondere genade.

Om deze twee redenen is het dus logisch onmogelijk, iets anders in het betoog van Ds S. te lezen, dan dat de particuliere genade door den mensch soms (of dikwijls) weerstaan kan worden en weerstaan wordt. Die genade is immers volgens Ds S. onwederstandelijk, maar niet altijd.

Nu is de onweerstaanbaarheid der genade-werkingen zeker niet een „wetenschappelijke overtuiging“; zeker niet een onderdeel van een systeem, waarover de geleerden met elkander strijden kunnen, en waarbij de „leeken“ ljjdelijk kunnen toezien.

Integendeel — het is een belangrijk leerstuk, d.w.z. belijdenis der waarheid.

Zoo belangrijk, dat het gevoelen van Arminius, dat genade niet onwederstaanbaar is, een deel was van die gevoelens, waarvan Gomarus zeld, dat hij er niet mede voor den rechterstoel Gods zou durven verschijnen.

Zoo belangrijk, dat het één der hoofdzaken was van den strijd tusschen Remonstranten en Contra-Remonstranten.

De eersten toch hadden in art. 4 der Remonstrantie gezegd:

„Maar wat de manier van de werking der genade aangaat, die is niet onwederstaanlijk, want daar staat van velen geschreven, dat zij den Heiligen Geest wederstaan hebben.“

De genade is te wederstaan, zeiden Arminius c.s.

De genade is onwederstandelijk, hebben Gomarus, en Bogerman, en de Synode van Dordrecht geantwoord.

Zegt nu van deze genade Ds S., dat zij wel onwederstandelijk is, maar niet altijd?

Indien hierop het antwoord moet luiden: Naast deze particuliere genade, die onwederstandelijk is, zijn er ook andere genadewerkingen, is er ook ander goedheidsbetoon van God, dan komt Ds S. juist in de lijn van Prof. Hepp.

Maar zegt hij: de binnen het Verbond geborenen hebben deel aan de particuliere genade, en nu zijn er onder de kinderen des Verbonds ook, die deze genade metterdaad wederstaan, dan is daarvoor geen andere naam beschikbaar dan: Verbonds-remonstrantie, en komt dit gevoelen in openlijken strijd met de Dordtsche Canones.

Duidelijke, ondubbelzinnige verklaring en toelichting is hier op haar plaats.

Ten slotte.

Het geloof is „Gods gave“. Is er één mensch, in eenige eeuw, die heeft wederstaan de werking van den Heiligen Geest, als Deze het geloof werkte door de verkondiging van het Evangelie? (Cat. Zondag 25.) Als Ds S. hierop antwoordt: Neen, dan heeft hij hier de genade, die altijd onwederstandelijk was en is, en hij heeft een Schriftbewijs tegelijk.

Wat was het onderscheid tusschen de negen Joden en de ééne Samaritaan? De Joden, hoewel kinderen van Abraham, hadden het geloof niet; de Samaritaan had het wel. De Heiland zegt tot hem: „Uw geloof heeft U behouden“.

Ds S. wringt ook dit Schriftgedeelte weer in het gebruikelijke, gansch eentonige schema: verbondszegen, verbondsbreuk, verbondswraak.

Het is ook anders te zien, n.l. als een aanwijzing van de noodzakelijkheid en van de vrucht van het geloof voor ieder, die met het Evangelie in aanraking komt, hij zij binnen de Kerk geboren of daarbuiten; Nederlandisch Gereformeerde of Javaansch Mahomedaan.

Het is óók te zien als een geschiedenis, die bevestigt de woorden van Johannes den Dooper: „Zelfs int deze steenen kan God Abraham kinderen verwekken“, en van Paulus: „Zoo wie uit het geloof zijn (Paulus of de Samaritaan of Sergius Paulus of de stokbewaarder) die worden gezegend met den geloovigen Abraham“.

Hoogachtend,

J. WILSCHUT.

Naschrift van de redactie. Om misverstand te voorkomen wilde ik dit stuk niet weigeren. Het was reeds ingezonden, vóór dat inzender kennis had kunnen nemen van ons nummer van 26 Nov. j.l.; en ik mijnerzijds had de copie, die men daar op bl. 112 vindt, al geschreven, en verzonden, vóór ik dit stuk ontving. Enkele opmerkingen mogen thans (na enkele weken uitstel wegens plaatsgebrek) volgen.

1. Ds Spier liet ik opzettelijk buiten dit alles (ook al weer ter voorkoming van misverstand); hij krijgt deze copie eerst onder de oogen, als ze gedrukt is. Dit is in dit geval m.i. de beste methode: men zou anders kunnen denken, dat ik zelf „op de vlakte“ wil „blijven“.

2. Mijns inziens haalt inzender in zijn derde alinea meer uit de woorden van Ds Spier, dan erin ligt. Maar dit raakt de hoofdzaak niet, en blijve daarom rusten.

3. Inzender geeft van de woorden van Prof. Hepp een parafraze, die natuurlijk goed bedoeld is, maar die toch niet op zijn woorden, gelijk ze termen van de onderhavige discussie zijn, klopt. Prof. Hepp heeft het over „de genade in Christus“. Daarvan verklaart hij dan het een en ander. Hij zegt, dat „zij“ altijd en overal, zonder uitzondering, hetzelfde is. En hij verklaart tevens, dat „zij“ het hart immer vernieuwt. Nu is dit naar mijn stellige meening niet juist. Er zijn meer genadegiften in Christus, dan de weldaad der wederbaring en vernieuwing. De zinnen van Prof. Hepp passen niet op „de“ genade, maar op bepaalde genadewerkingen. Als de vaders zeggen, dat een bepaalde genadewerking Gods op een bepaald punt van haar weg onwederstandelijk is, dan gaat het niet aan, te

beweren, dat „de“ genade, het hebben e heiligende w Hepp had he klaarde, dat voren brengt Hepps betoog aan val op looper“ der g geen zin, tegz ziet het er l dat is e o bewijs d á á t.

4. In verba zijds onbewu ze gemakkeli hij er aan v „de genade met Christus.

5. Het is ni artikelen de hebben. Hij aanklage Van het gen ook niet uit daar, waar Christus alt (zie ons ci ooge ublii ontwikkelen.

6. Het is e betoog van l nade“ (der soms of dikv wordt. Niet die met Chri beweerd. Dá in het gedin Dat Prof. H door anderet niet nieuw. Hepp het pu persoon, de laten liggen. Maar toen o

7. Wie aan scheiden tuss (weldaad“), niets oprind v a l s c h e b verklaring, v van Ds de C gaarne een i vandaag pla wordt, hoe s scherp onder houdt in een kentenissen), stranten zel Maar daarn Triglanc la Remonati noemden. In begint hij e t i g h e g h de Remor staenlijc daan, dat d zouden bewe makkelijk a dat Triglanc ende de den de on ghebrach

„Om die door welk keerd t Arminit onwede de mensc ende beke en heb den des t heeft woort, a niet ghe evenwel, d bruycken, wederstaen sien, wat den zy.“

Inzender z ons no, van Bavinck — hebben gestu dezen gel raliseeri een heel heeft ge d dat de gref — slechts va toogden, da hierbij, dat sie tot Dordtsch dus.

8. Inzende Remonstrant nade is ni dat niet „N latijnschap maar op: modum open irrestibilis) verhalen (5C

„De Rem voornaems gaat t ov wegend